

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 397:391.91

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.141409

ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СПЕЦИФІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТИЛІВ І ОБРАЗІВ СУЧАСНОГО ТАТУЮВАННЯ

© О. В. Кротевиц

В статті розглянутий вплив чинників та особливостей стилів та образів в мистецтві татуювання на формування суб'єктивної та громадської думки, на естетичний розвиток різних соціальних груп, різних за характером спільнот в сучасному суспільстві. Проаналізовані стилі, види та підвиди татуювання, окремі особливості та відмінності технік та специфіки виконання стійкого зображення на тілі. Сформульовані та систематизовані результати дослідження по вивченню напрямлень, чинників, особливостей стильових рішень в прогресуючому мистецтві тату

Ключові слова: дизайн, стилі, особливості, чинники, види тату, композиції, татуювання, образ, естетичність, соціальна значимість, tattoo artist

1. Вступ

Сьогодні татуювання в своїй різноманітності образів розділяється на окремі стилі, зі своїми нюансами, рисами та особливостями. Існують салони тату, популярні та професійні журнали, сайти, блоги, безліч сторінок в соціальних мережах різні по стилям школи тату та авторські прояви в роботах відомих на весь світ майстрів цього особливого мистецтва стійкого натільного зображення на тілі. В деяких країнах професію Tattoo Artist визначають в одній лінії з такими професіями, як живописець, а сам термін дослівно означає «художник тату». Має суттєве значення дослідження даної проблеми при визначенні особливостей стилів татуювання окремо та в цілому.

2. Літературний огляд

Наукова складова цього питання до сих пір була мало вивчена та інформація про татуювання в літературних та мас-медійних джерелах носить більше інформаційно-рекламний сенс [1, 2]. Уривчасті та розрізнені публікації малого об'єму потребували систематизації та обробки в єдиний формат з властивими чинниками, особливостями основних стилів татуювань [1, 3]. Необхідність обґрунтувати питання класифікації стилів в татуюванні, специфічних художніх, професійних особливостей та значимість впливу цих факторів на естетику сприйняття і подальшого використання цих знань, набула своєчасності вивчення цього питання.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є виявлення чинників та значних особливостей розвитку стилів, трансформації образів сучасного татуювання на тлі загальної ми-

стецької практиці. Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Визначити поняття стилів в системі мистецької практики татуювання.
2. Виявлення культурологічних чинників різних стилів татуювання.
3. Класифікувати стилі сучасного тату в відповідності з образами та відмінностями даних стилів та технік виконання.

4. Визначення та класифікація специфічних особливостей стилів і образів сучасного татуювання

Стилі тату виникають та згасають на протязі свого існування [4, 5], і проаналізувавши та практично вивчивши художні композиційні прийоми на сьогоднішній день можна визначити та систематизувати основні стилі тату з їх особливостями і образно-стилістичними рішеннями. При детальному розборі класифікуємо ці стилі по історичним, функціонально необхідним причинам виникнення, по особливостям з точки зору графічного дизайну та образних рішень в татуюванні.

Традиційний стиль. Традишинл. Traditional tattoo.

Модний в Європі і Америці 30-50-х років минулого століття [6]. традиційний напрям тату на сучасному етапі отримав назву «Традишинл». Особливі ознаки стилю traditional tattoo, а саме:

- а) Чіткі, жирні контури малюнків;
- б) Використання декількох кольорів в композиціях;
- в) Досить плоске зображення, що виключає тіні і півтіні;

г) Наявність романтичних сюжетів, в тому числі на морську тематику.

Стиль «Неотрадишинл».

Цей новий стиль тату став популярний на початку 2000-х років, поступово привносячи нові технічні та смислові наповнення. Суть в дизайні зображень «неотрадишинл» вельми нетривіальна і вимагає особливого креативного підходу до розробки ескізу. Відмінності стилю:

1. Більш яскраві кольори, плавні і більш об'ємні тіні, чим у «традишинл».
2. Детальні і складні композиції зображень.

3. Зухвали та експресивні мотиви і креативно-індивідуальні рішення.

4. Продуманість ескізу tattoo.

Стиль «Олд скул».

Олд скул (Old school) с англ. - «Стара школа» (рис. 1). Відмінними рисами є:

1. Класичні, морські романтичні теми та елементи.
2. Присутність товстих контурів.
3. Відсутність об'ємів і півтіней.
4. Яскраві і насичені кольори.
5. Відсутність реалістичності в композиціях.

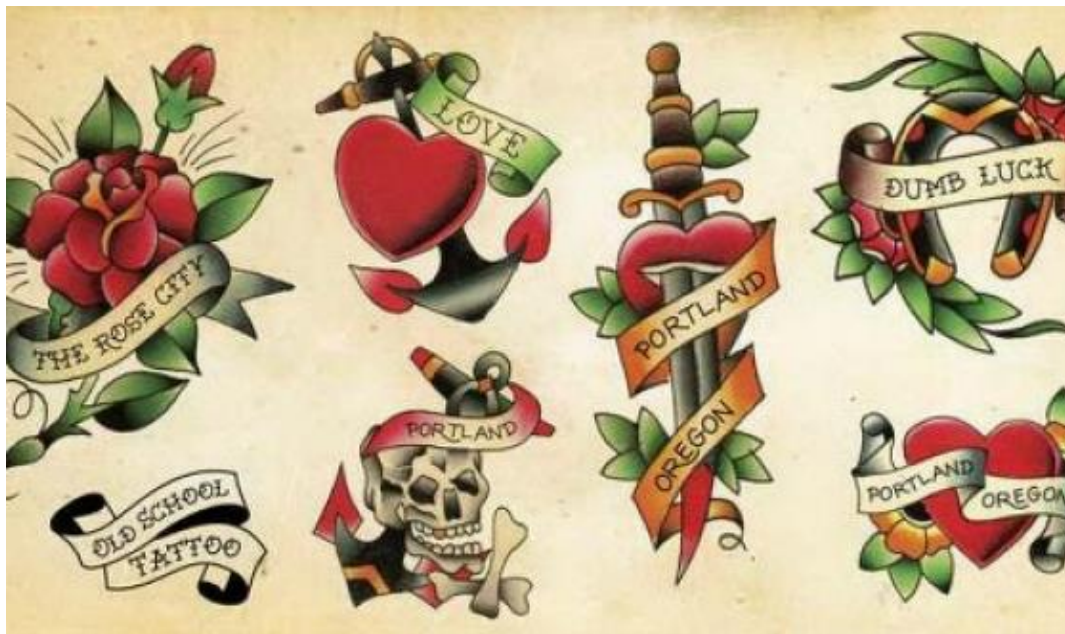

Рис. 1. Стиль «Олд скул» з традиційними сюжетами

Стиль New School.

Стиль нової школи відображає віяння сучасного світу, відповідь новому часу і протистоїть старій школі. Основні відмінності стилю New School:

1. Присутність яскравих, кислотних кольорів.
2. Схожість зі стилем вуличного графіті.
3. Наявність в сюжетах персонажів з коміксів та комп'ютерних ігор.
4. Вільний і безмежний жанр фентезі.
5. Спотворений контур, виражений, без кордонів в змішанні кольорів.
6. Досить об'ємні зображення.

Етнічний стиль. «Етніка».

Різні стилістики татуювань: кельтська, індійська, маорі, полінезійська, майя, слов'янська та багато інших в своїй різноманітності виходять у своїй структурі від етнічного стилю тату.

Відмінними особливостями тату стилю «Етніки» стали:

1. Точні повторення древніх або первісних малюнків і орнаментів.
2. Стилзовані стародавні орнаменти татуювань.
3. Різнострамованість і сплетеність в стилізації тату древніх народностей.
4. Композиції з точок, плавних ліній та штрихів.

Стиль індіанських татуїровок майя. «Майя тату»

Особливо цікавим і достойним увагою до стилів тату, в художнім плані виділяються індіанські татуювання майя[7]. Особливості стилю такі:

- Стилізація орнаментів і образів під графічне мистецтво цивілізації майя.
- Наявність об'ємів в зображеннях.
- Особлива передача світлотіней.

Ультрас-тату стиль (фанатські татуювання).

У 90-ті р. татуювання стали невід'ємним, своєрідним аксесуаром провідних футбольних гравців, вони з'явилися практично у всіх фанатів-уболівальників футболу, як і у їх кумирів та гравців. Суть стилю це демонстрація волі і нестандартності мислення. Основні риси в дизайнах композицій татуювань ультрас це:

1. Брутальність та демонстрація свободи в розроблених зображеннях.
2. Агресивність малюнків.
3. Суворість і похмурість в психологічному сприйнятті.
4. Змішання виконаних художніх технік та стилів.
5. Масштабність та складність композицій.

Тату стиль – блэкворк. Blackwork tattoo.

В основу стилю покладено виключно чорний колір, що відрізняється величезним обсягом.

Особливості та відмінності стилю:

а. Використання великого об'єму чорного кольору в малюнку.

б. Використання природних, анатомічних особливостей кожного окремого тіла носія в композиціях татуювань.

в. Застосування цього стилю для перекриття застарілих тату.

Арт-брют стиль.

Термін «арт-брют» був узятий з області сучасного мистецтва, де їм прийнято позначати аутсайдерське мистецтво, тобто мистецтво за межами естетичних норм. Виділяються правила арт-брюта в татуванні, які також і є особливостями стилю:

1. Імпровізація в нанесенні.

2. Унікальність і авторство кожної виконаної роботи.

3. Відхід від традицій ставлення до майстра тату, як до ремісника і виділення його в ранг художника, творця творів мистецтва.

4. Усвідомлення і розуміння правильності у виборі стилю.

5. Графічний дизайн стоїть понад потребою нанесення тату, як такого.

6. Спонтанність виконання татуювання в процесі створення.

7. Легкі наївно-мінімалістичні, чисті та умовно-випадкові лінії.

8. Примітивізм в малюнках з трешевими лініями.

Кельтський стиль

Кельтський стиль в різний час піддавався великому впливу різних культур і видозмінювався [8]. Безсумнівно, завдяки символізму, абстрактним зображенням і таємним знакам, кельтські татуювання надзвичайно популярні сьогодні. Особливості стилю:

– Присутність рослинних і тваринних мотивів,

– Вузли та сплетення, зі вставками тварин морд,

– Наявність символізму, абстрактних зображень і таємних знаків [2],

– Велике значення філософської та художньо-графічної естетики в складних композиціях та формах зображень,

– Виконання малюнків в традиційному чорному кольорі, іноді доповнюються бардовим, зеленим та коричневим,

– Часто повторюванні мотиви стилю - кельтський вузол, кельтський хрест, кельтський браслет.

Біомеханіка стиль.

Величезну популярність зараз придбали біомеханічні зображення, в створенні яких використані різні кольори, елементи яких різноманітні і неймовірно точно з професійною ретельністю промальовані. За наступними характерними рисами біомеханіка відрізняється від других стилів :

1. Відсутність сюжету і смислового навантаження зображень, але разом з тим, присутність ком-

позиційної побудови окремих деталей, (наприклад, виток за витком, органічна тканина автоматично переходить в сусідню або інший візерунок);

2. Симбіоз окремих м'язів людини і органічних природних елементів та рослин (наприклад, з «розірваної шкіри» м'язи на нозі виривається корінь фантастичного рослини);

3. Наявність м'яких, плавних ліній та тіней;

4. Ефект тримірного зображення, хоча 3Д об'єм присутній в багатьох стилях, в тому числі і в біомеханіці;

5. Симбіоз реальності і фантазії в композиціях;

6. Головними особливостями біомеханіки можна назвати неймовірну реалістичність нанесеного зображення, а також присутність об'єму навіть в окремих деталях.

Органіка-тату стиль.

Особливості Органіки –тату стилю:

– Ефект 3Д об'єму

– Домінування зображень рослин, мінералів, моллюсків та каменів.

– Найбільш презентабельність та естетичність.

Стиль Орієнтал, як окремий напрямок японського татуювання.

Своє втілення в татуюваннях сучасного стилю "Орієнтал" знайшли китайська філософія, каліграфія Японії і Східний буддизм. З точки зору дизайну, японські майстри тату слідуєть принципам досконалої композиції, сформованим ще в середині XIX століття .

Так само існує загадково-особлива різновидність японського тату: жіночі татуювання «Какусі-боро» або «негативні» від слова негатив, проявляти (проявляється таке тату тільки після вживання алкогольних напоїв, банних процедур або під час сексуальної близькості), які виконуються шляхом втирання рисової пудри в спеціальні, майстерно виконані розрізи на тілі. Символізм і вишуканість в татуюванні, збереження японського стилю орієнтал, з його неперевершеною технікою і винятковою досконалістю, існують завдяки фестивалям тату Якудзи у Японії [9]. Проаналізувавши принципові особливості досконалої японської композиції тату в стилі Орієнтал, виділим основні :

1. Асиметрія, продумана і виконана протягом тривалого часу з досконалістю і художнім смаком.

2. Введення безлічі дрібних мотивів, що щільно заповнюють поверхню татуюваної ділянки тіла.

3. Провідні мотиви мають характер вираженою геометричної фігури.

4. Обведення окремих композицій, чітко промальованих, декоративним контуром.

5. Відтінення контурів композицій.

6. Заповнення поверхні малюнка фарбами глибокої насиченості і контрастності по відношенню один одному.

7. Використання своєрідних для татуювання природних засобів вираження і анатомічних знань для додання всій композиції ефекту руху, роблячи її дуже експресивною і художньо грамотною.

8. Кожна композиційна побудова промальовується в динаміці

9. Заповнення порожніх місць в композиційному малюнку геометричним орнаментом з симетричними повтореннями, текстами та ієрогліфами.

10. Домінуючі зображення риб на хвилях та морських чудовиськ, коропів, драконів та людські зображення у вигляді самураїв (рис. 2).

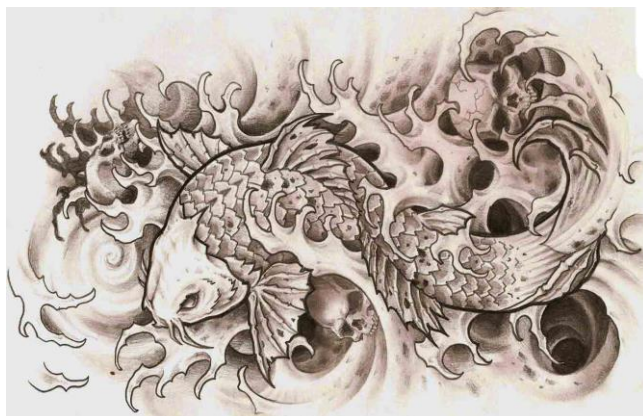

Рис. 2. Тигр та короп. Удосконалені композиції японського тату, як з художньої точки зору, кольористикі, так і з огляду знань ергономіці та анатомії тіла

11. Зображення японських божеств є частіш прерогатива класичного тату у самій Японії.

12. Великого формату композиції наносяться на усе тіло.

Зведене в ранг вишуканого мистецтва в період XVIII - XIX століть, японське татування стало своєрідним еталоном прикраси людського тіла і предметом для філософських роздумів.

Стиль «Трайбл».

Це, найчастіше однотонний, чорного або сірого кольору, геометричний орнамент з правильними лініями і композиціями. Відмінними рисами цього стилю стали:

1. трафаретність орнаментів;
2. Присутність в композиціях символічних візерунків імітуючих язика полум'я;
3. Стилiзація орнаментів під тварин;
4. Виконання в одному, чорному кольорі, але рідко де зустрічаючі кольорові композиції в орнаментальних малюнках;

5. Використання стилю для приховування шрамів або перекриття невеликих застарілих тату.

Але найбільш популярним і впізнаваним напрямком в стилі трайбл є татування Мокко і його наслідування у європейців. Мокко- тату раніш виконувалося за допомогою спеціальних доліт, які залишали на обличчі різані рани, а не проколи, до яких маорі теж іноді вдавалися при татуюванні інших частин тіла. Крім жителів Маркізьких островів, воно не було відомо ні одному з полінезійських племен, які покривали татуюванням все тіло. У чоловіків племені маорі татування робилися на обличчі і області від поясу до колін, у жінок – тільки на обличчі [1]. Основні характерні особливі риси тату «Моко» це:

1. Пу-кауае – спіральні візерунки на підборідді.
2. Ререпехі – композиції паралельних закруглених ліній від підборіддя до ніздрів.
3. Паї-паї – наявність двох великих спіралей на щоках.
4. Ререпі і понгганга – спіралі на носі.
5. Тівхана – викривлені лінії, що розходяться від носа, які йдуть над бровами і опускаються до вух.
6. Симетричне розташування мотивів зображень.
7. Залежність ступеня старанності та складності дизайн-композиції і технічної доопрацьованості у виконанні «Моко», від громадського рангу його власника.

8. Наявність татування Мокко, як паспортизація особистості у Маорі і навпаки, відсутність татувань у члена племені фактично зводило його до положення раба. Папа-теа, «пусте обличчя» людина без татування.

9. Багата композиція «Мокко» це спіралі, хвилі, стрічки і малюнок пухоро на верхній частині лоба, а в нижній - тіті.

10. Ділянки дозволені для нанесення татувань Мокко це тулуб, нижні частини тіла, груди і зап'ястя. Зображуються для визначення займаної в суспільній ієрархії позиції власника. Відомі випадки, коли в племенах Маркізьких островів татуванням прикрашали інтимні місця і навіть язика.

Дотворк тату. Dot-Work.

Висококонтрасний, таємничий і художній малюнок на тілі виконаний тільки точками. Dot-Work монохромний стиль тату, але також можливе використання декількох кольорів в створюванні суттєво складної точкової композиції. Особливість стилю відображається в тім, що все зображення виконується нанесенням малюнку точками.

Слов'янський стиль тату. Слов'янськo-язичницьке татування.

Останнім часом серед населення переважає зацікавленість до народних витоків і язичницького, древнього віросповідання, що дала створення сучасного, слов'янського стилю тату, який знаходиться в стадії бурхливого розвитку, вдосконалення і формування. Оскільки релігія стала викорінювати всі обрядові культові заходи язичницьких племен, заборона на нанесення наколок, як обряд язичників став най-

важливішим фактором в зникненні практично на століття слов'янсько-язичницького татуювання.

До характерних рис, що описують сучасні слов'янські татуювання можна віднести наступні змішані натільні образи і особливості даного стилю:

- Зображення значних язичницьких знаків окремих племен або князівств;
- Образи з древніх билин, пісень, сказань;
- Мотиви різних рун, трікселей і свастик, як основного релігійного та інформаційного компонента;
- Орнаменти, що містять в собі нариси раннього, стародавнього образотворчого мистецтва християн;
- Зображення сюжетів з творів художників.
- Образи язичницьких божеств і елементів народних забобонів.

Особливе місце в слов'янській татуїровці займають зображення рун, як стародавнього прояву слов'янської писемності розкольників, старовірів, віднесених до періоду древніх слов'ян.

Стиль Треш полька, realistic trash polka.

Треш полька- це стиль тату, при якому техніка реалізму, як найскладніша і наповнена множинними елементами графічного дизайну техніка нанесення, поєднуючись з образотворчим сміттям, мазаниною і сумбурними написами, робить імпровізацію головною складовою в розглянутому стилі. Стиль realistic trash polka це виклик, який сформувався в тату-культурі, а можливо і суспільству в цілому.

Основні характерні особливості тату «Треш полька» є такі:

1 Чорно-червоні, сміливі композиції, де чорний виступає основним, а червоний колір підтримує акцент в брутальних і реалістичних мотивах.

2. Досконала графічність зображуваних обдуманих сюжетів.

3. Розмашисті штрихи емітують мазки пензля або стікаючі пагони фарби.

4. Популярні похмурі та бунтарські сюжети.

Кибер стиль, cyber tatto.

В наші роки все чіткіше проявляються такі напрями, як «кібернетичне» (cyber), що представляють собою тісне злиття природного і штучного, деяке об'єднання елементів біомеханіки і органіки. Особливості стиля:

– Орнаменти та їх графічна стилізація під комп'ютерні знаки, мікросхеми, механічні прилади, набори геометричних фігур, пов'язаних з технікою та електронікою

– Об'єднання елементів стилів тату, як біомеханіка і органіка.

Сюрреалізм тату. Surrealisme tattoo.

Сюрреалізм від франц. *surrealisme* – «надреалізм». Вважається, що батьком засновником цього стилю став відомий художник світового масштабу Сальвадор Далі. Його роботи досі надихають майстрів тату на творчість надреалізму. Стиль, що балансує на межі реальності і абстракції робить прорив в світі мрій і грі розуму на межі творчих здібностей. Робота в цьому стилі вимагає ідеального художнього смаку. Особливості стилю сюрреалізм:

– креативність;

– часткове руйнування форм на межі переходу в абстракцію.

– часте використання великої кількості кольорів та відтінків;

– прихований сенс в зображеннях татуювань;

– максимально різноманітні та художні сюжети.

Поряд с сюрреалізмом стоїть стиль тату «абстракція», що говорить сам за себе, як досягнення «гармонізації» за допомогою зображення певних кольорних поєднань і геометричних форм, що викликають у глядача відчуття повноти і завершеності композиції.

Модерн стиль.

Модерн, це щось нове, унікальне і неповторне в тату з більш компромісними рішеннями в малюнку, ніж ті, що застосовуються в правильно побудованих ідейних композиціях. Специфічні риси напрямки стилю модерн тату полягають в таких особливостях:

1. Незначні за розміром форми в художніх композиціях.

2. Імпровізування «тату артистів» в роботі з об'єктами в малюнках.

3. Рідко зустрічаються прямі лінії і кути в асиметричних малюнках.

4. Проведення дизайн - експериментів з масштабами об'ємів зображень;

5. Остаточне завершення і удосконалення кожного композиційного елемента ескізу тату.

6. Використання графічного дизайну в татуванні з його поліграфічними елементами – назвами, вивісками, гаслами, девізами та логотипами.

3D реалістичний тату стиль.

Об'ємні або 3D татуювання – нове віяння в графіці дизайну татуювань. Популярність 3D татуювання сьогодні полягає в її тривимірному дизайні. У порівнянні з іншими стилями «реальні» глибокі і масштабні натільні зображення виглядають більш яскравішими і виразнішими. Домогтися 3D-ефекту в тату-мистецтві можна такими способами, котрі і є особливостями даного стилю:

1 – Додавши в зображувану композицію ефект тіні, шляхом введення в малюнок татуювання та необхідної кількості тінювих елементів, використовуючи знання основ перспективи і побудови світлотіні, майстри тату роблять свої шедеври візуально об'ємними і як би то розташованими на поверхні тіла. Складність виконання такої творчої роботи полягає в промальовці кожної тіні на всіх окремих деталях фотографічно чіткої композиції з особливою ретельністю і точністю.

2 – Професійно застосовуючи принципи ергономіки та правильність вибору татуювання відповідно дизайну малюнка до місця розташування на тілі.

3 – Застосування нової технології, де за допомогою спеціальних ін'єкцій під шкіру, *tattoo artist* «піднімає» окремі ділянки шкіри на кілька міліметрів, завдяки чому і виходить об'єм у вигляді одержаних підвищень на тілі, а в підсумку малюнок тату набирає вигляду 3D. (рис. 3). Заслуга сучасних тату-майстрів в тім, що вони з новими технологіями в цій сфері довели цей стиль до досконалості. Об'ємні 3D татуювання стали шалено популярними останнім часом завдяки своїй унікальності і новизні ідеї.

Рис. 3 Реалістичне виконане з застосуванням гри світла, тіней та принципів ергономіки

Новий патріотичний стиль українського тату [10].

Відмінними національно-патріотичними особливостями образів сучасного українського тату стали:

- Зображення символів асоціативних з назвою Україна, державні символи України.
- Національні візерунки та орнаменти, композиції асоціативного ряду козацтва та козацької слави.
- Націоналістичні елементи.
- Проукраїнські висловлювання, цитати, крилаті фрази, вірші українських письменників.
- Патріотичні татування військовослужбовців, що підкреслюють своє презирство до страху полону і як оберіг в бою [10].

5. Результати дослідження

Досить дослідивши літературу та різнопланові джерела інформації, вивчивши стилі татування, представників мистецьких шкіл та деякі образно-стилістичні рішення можна позначити основні специфічні чинники, які впливають на удосконалення стилів, технік сучасного тату. В цих стилях немає чітких межових рамок, і переважання особливих, притаманних кожному стилю, конкретних прийомів і технік в створенні візуалізації образних рішень. Таким чином, специфічні особливості стилів тату в сучасному суспільстві, і самі стилі татування в цілому,

як направлення цього мистецтва, трансформуються та роблять сміливі кроки в художньо-естетичному сенсі, переживають період свого становлення, утвердження ідей, створення унікальних технік та стилів виконання, модернізації нових напрямів і нестандартних рішень в дизайні композицій характерних високохудожніх татувань. Проведені наукові дослідження визначають культурологічний вплив феномену тату на графічний дизайн та на мистецтво в цілому зі своїми характерологічними рисами, особливостями, проявами індивідуальності художників тату на високому мистецькому рівні.

6. Висновки

1. Загальне поняття стилю, як створення візуального конкретного образу за допомогою спеціальних прийомів і методів, може асоціюватися з основним завданням та меседжем стилів в дизайні татування.

2. Виявлені культурологічні, графічні, дизайнерські чинники різних стилів татування, де саме татування визначається різними умовами в кожному конкретному композиційному рішенні нанесення натільного, стійкого зображення.

3. Проведена класифікація стилів сучасного тату в відповідності з образами та відмінностями даних стилів та технік виконання.

Література

1. Мельников И. В. Татуировки в Японии: от истоков и до наших дней. Литрес, 2009. 24 с.
2. Грицак Е. Самые модные татуировки. М.: РИПОЛ Классик, 2009. 256 с. URL: <http://you-books.com/book/E-N-Griczak/Samy-e-modnye-tatuirovki>
3. Важные фигуры повлиявшие на татуировку в Старом Свете. URL: http://tattooed.ru/all_about_tattoo/2014/vazhnye-figury-povliyavshie-na-tatuirovku-v-starom-svete.html
4. Хамбли У. Д. История татуировки. Знаки на теле. Ритуалы, верования, табу. Москва: Центрполиграф, 2014. 272 с.
5. Леви-Строс К. Структурная антропология. Москва, 2001. 512 с.

6. Барановский В. А. Искусство татуировки. М.: Славянский дом книги, 2002. 373 с.
7. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. Т. VIIIA. СПб.: Семеновская Типолиитография, 1890–1907. 497 с.
8. Даркевич В. П. Аргонавты средневековья. М.: Наука, 1976. 200 с.
9. Anton Kusters. URL: <https://antonkusters.com/>
10. Кротевич О. В. Культурологічні аспекти визначення особливостей трансформації мистецтва татуювання в первісному суспільстві // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Технічні науки. 2017. № 5 (114). С. 224–234.

*Рекомендовано до публікації доктор наук з мистецтвознавства Михайлова Р. Д.
Дата надходження рукопису 19.06.2018*

Кротевич Олександр Володимирович, директор, дизайн-студія, Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, Україна, 01011
E-mail: aleksandr_44@ukr.net